

Bu genosid dälmi?: Ahyska türk(men)leriniñ dramatik kyssasy

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar
написано kitapcy | 23 января, 2025

Bu genosid dälmi?: Ahyska türk(men)leriniñ dramatik kyssasy
AHISKA TÜRKLERİNİN DRAMI – BU BİR SOYKIRIM DEĞİL Mİ?

1578'den 1828 Rus işgaline kadar Anadolu Türklüğünün ayrılmaz bir parçası olan Ahıska, bugünkü Gürcistan sınırları içerisinde yer alan, Türkiye sınırına 15 km. uzaklıktaki eski bir Türk yurdu merkezidir.

Bölgede, 642 yılında Hz. Osman döneminde Müslümanlar, 1068'de Selçuklular, 1268'de Moğollar yönetime hâkim olmuşlardır. Moğol hâkimiyetinden sonra devam eden Derebeylik yönetiminin ardından, yarı bağımsız olarak İlhanlı, Karakoyunlu ve Akkoyunlu Devletlerine bağlı kalan bölge, 1578 yılında Osmanlı Devleti yönetimine geçmiş ve Eyalet merkezi haline getirilmiştir.

Ruslar, sıcak denizlere inme ülküleri doğrultusunda X. asırdan itibaren Kafkasya'yı ele geçirme mücadelesine başlarlar. Çünkü sıcak denizlere inmek için en kısa yol yani hedef Osmanlı topraklarıdır. Ahıska da işte bu stratejik noktada yer almaktadır. 1807, 1810, 1811 ve 1828'de Rusların bu amaç uğruna yaptığı vahşi katliamlara, kaynaklarda bolca rastlanmaktadır.

1829 Osmanlı-Rus Savaşından sonra imzalanan Edirne Anlaşması'yla bu topraklar Ruslara terk edilir. 1853–1856 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Osmanlı ordusuna yardım ettikleri gerekçesiyle Çarlık Rusya'sı tarafından acımasızca cezalandırılan Ahıska Türklerinin bir kısmı Erzurum'a kaçar. 1918 Mondros Mütarekesi sonrasında kısa bir süre Millî Şûra Hükümeti yönetiminde bağımsız olan bölge, 1919'da Gürcistan tarafından işgal edilir. Ahıska, işgalden bu yana Gürcistan

yönetimindedir.[1]

1919 İngiliz işgali sırasında Osmanlı'dan yana tavır aldıkları için SSCB yönetimince de mirlenen Ahıska Türklerinden bir kısmı savaş bitiminde ya sürgüne gönderilir veya öldürülür. Gürcü şovenizmiyle soyadları ve uyrukları değiştirilir. II. Dünya Savaşı'na kadar askere bile alınmadıkları halde savaş başlayınca Ahıska Türklerinden 40.000 kadarı Almanlarla savaşmak üzere, tecrübesiz oluşlarına bakılmaksızın cephelere gönderilir. 25.000 kadarı savaşta ölür, birçoğu da yaralanır, sakatlanır.

Savaşa gitmeyen kadın, yaşlı ve çocuklar, yapımında çalıştırıldıkları demiryolu vasıtasıyla yük ve hayvan vagonlarına doldurularak Sibiryaya, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan'a sürülürler. Vagonlar, 8-10 saat aralıklarla sadece ölüleri alelacele açılan çukurlara gömmek için durur. Bunun dışında vagonların kapıları sürekli kilitli tutulur. Yola çıkanların hemen hemen yarısı, daha gidecekleri yere ulaşmadan ölür. Sağ kalanlar kendini Sibiryaya veya Orta Asya'da bulurlar.

Savaştan yaralı, sakat dönen askerlerden bir kısmı yurtlarında bulamadıkları ailelerine çok uzun süren aramalar sonucunda kavuşurlar, bazıları da hiç kavuşamaz.

47 yıl boyunca dünya kamuoyundan gizlenen sürgün belgesinde şunlar yer almaktadır: "31 Temmuz 1944, Stalin imzalı Devlet Savunma Komitesi'nin Gizli Raporu: Ahıska, Adigen, Aspinza, Ahılkelek, Bogdanovka rayonlarıyla, Acaristan Özerk SSCB'den Türk, Hemşin, Kürt olmak üzere toplam 86.000 kişiden meydana gelen 16.700 hanelik nüfustan, 40.000'i Kazakistan SSC'e, 30.000'i Özbekistan SSC'e 16.000'i de Kırgızistan SSC'e tahliye edilsin. Bu tahliye SSCB Halk İçişleri Komiseri Beriya tarafından 1944 Kasımında gerçekleştirilsin. Ahıska Türklerinin malı mülkü ise buralarda iskân ettirilecek Gürcü ve Ermenilere verilsin."

Bu karar gereği 14 Kasım'ı 15 Kasım'a bağlayan gece Ahıska bölgesi, 25-26 Kasım'da da Acaristan bölgesinde tahliye işlemi gerçekleştirilir. Sürgün sayısı raporda belirtildiği gibi 90 bin civarında değil, 115.000 kişi kadardır. Bu sayı bazı

kaynaklarda 137.921 kişi Őekliinde gösterilmektedir. Savaştaki 40 bin kişi de buna eklendiğinde sürgün insan sayısı 180 binleri bulmaktadır.[2]

Rusya'nın bu sürgündeki amacı, Ahıska Türklerini diğer boylar içinde eritmek, asimile etmektir. Fakat onlar, dil, din, kültür ve geleneklerini bırakmadılar, asimile olmadılar.

1956 yılına kadar köyünden dışarı çıkması, öbür köydeki akrabalarıyla görüşmesi bile yasak olan Ahıska Türkleri, bu yasak kalktıktan kısa bir süre sonra, 1957'de Moskova'ya gidip vatanlarına dönmek için başvuruda bulundular. Azeri oldukları ve Azerbaycan'a gidebilecekleri cevabı verildi. 1958'de bazı aileler Ahıska'ya yakın olduğu, ileriki zamanlarda rahatça vatanlarına gidebilecekleri düşüncesiyle Azerbaycan'a g etti.

2 Mayıs 1970'de Türkiye'nin Moskova Büyükelçiliği'ne başvuran Ahıska Türkleri öncelikle vatanlarına dönme, eğer bu kabul edilmiyorsa Türkiye'ye göç etme isteklerini bildirdiler. "Biz Türk'z!" diye başlayan bu belge, Batı lemine de ulaşan en aydınlatıcı belge olmasının yanında, mill kimliklerinin açıklanması bakımından da önemlidir. Ne yazık ki, Sovyet makamları bu isteğe cevap bile vermedi.

1972'de Sovyet KP Sekreteri Brejnev, BM Genel Sekreteri Waldheim ve Türkiye Başbakanı Ferit Melen'e tekrar müracaat ettiler. Ne yazık ki bunlardan da bir sonuç alamadılar.[3]

1989 Nisan'ında oynanan bazı oyunlar sonucunda karşı karşıya getirilen zbek ve Ahıska Türkleri arasında maalesef kan döküldü. Yüzlerce insanını kaybeden, yüzlercesi de yaralanan Ahıska Türkleri ne yazık ki, Rus askerlerinin himayesine sığındılar. Kiminin nc, kiminin dördüncü sürgünü yaşadığı Ahıska Türkleri, savaş uçaklarıyla Rusya'nın iç kesimlerine, Azerbaycan'a, Kazakistan, Kırgızistan ve **Türkmenistan'a taşındılar.** [4]

Buğn yarım milyona yakın Ahıska Türk', Kazakistan (145 bin), Kırgızistan (57 bin), Türkmenistan, Azerbaycan (106 bin), Özbekistan (30 bin), Türkiye (200 bin), Rusya (70 bin), Ukrayna (18 bin), Sibirya, Kuzey Kafkas lkeleri ve çeşitli ülkelerde (3 bin) dağınık bir halde (toplam 629 bin) hayat

mücadelelerine devam etmektedirler.

Bugün 1989 Fergana olaylarından kaçarak Rusya'nın Krasnodar bölgesine yerleşen Ahıska Türklerini yeni bir göç beklemektedir. Buradakiler, bölge yöneticileri tarafından topraklarını terk etmeleri konusunda zorlanmakta, kimlik belgeleri, oturma izni ve çalışma izni verilmemekte, istilacı konumuna düşürülüp işkencelere maruz kalmakta, bölgede yaşayan Ermenilerle yüz yüze getirilmeye çalışılmaktadır. Buradaki Ahıska Türklerinin sayısı 15 bin kadardır. Bunlardan 5 bini ABD'nin yardım sağlamasıyla (fakat sebebi meçhul) Amerika'ya göçmüş, 4 bin kadarının da göç başvurusu onaylanmıştır.

1990'da Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsız bir devlet olan Gürcistan, sudan sebeplerle, soyadlarını ve uyruklarını Gürcüce yapma vs. gibi asimile şartları öne sürerek Ahıska Türklerinin vatana dönüşlerine izin vermemektedir.

T.C. tarafından 2.7.1992 tarih ve 3835 numara ile çıkarılan "Ahıska Türklerinin Kabul ve İskânına Dair Kanun" gereğince, Ahıska Türklerinin bir kısmı Türkiye'ye gelmektedir. Türkiye'ye gelen Ahıska Türkleri Erzurum, Artvin, Iğdır, Kars, İstanbul, Bursa gibi şehirlere yerleşmişlerdir. Her şeylerini yok pahasına satıp uçak parasını toplar toplamaz Türkiye'ye göçen Ahıska Türklerinin durumu ülkemizde de iyi değil. 3835 sayılı kanunun üzerinden 13 yıl geçmesine rağmen bazı konulardaki -özellikle resmî işlemler- sıkıntılar maalesef devam etmektedir. Özellikle oturma izni, çalışma izni, diploma denklikleri ve T.C. vatandaşlığını alma konusunda düzenlemelerin bir an önce yapılması gerekmektedir.

Geçtiğimiz 6-7 yıllık zaman diliminin farklı dönemlerinde şehrimizin Honaz ilçesine de 70 aile (tahminî 400 kişi) civarında Ahıska Türk'ü yerleşmiş bulunmaktadır. Aynı problemler onlar için de geçerlidir.

Ben, dilimin döndüğü gücümün yettiğince Ahıska Türklerini sizlere tanıtmaya çalıştım. En önemli birkaç problemi belirttim. Zannediyorum ki onlardan birinin kaleminden çıkan daha açıklayıcı satırlar, problemlerini daha iyi anlatacaktır.

Yrd. Doç. Dr. Nergis BİRAY,

Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi,

■ **Dipnotlar:**

1. Rasim BAYRAKTAR, Ahıska-Çıldır Beylerbeyliği, İstanbul, 2000; Yunus ZEYREK, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara, 2001; Yunus ZEYREK, Acaristan ve Acarlar, Ankara, 2001; A. Zeki Velidî TOGAN, Umumî Türk Tarihine Giriş, İstanbul, 1981; M. Fahrettin KIRZIOĞLU, Yukarı Kür ve Çoruk Boylarında Kıpçaklar, Ankara, 1992; Akdes Nimet KURAT, Türk Kavimleri ve Devletleri, Ankara, 1972; Akdes Nimet KURAT, Türkiye ve Rusya, Ankara, 1990; İsmail Hakkı UZUNÇARŞILI, Osmanlı Tarihi, 3.C., Ankara, 1982; M. Fahrettin KIRZIOĞLU, Osmanlıların Kafkas Elllerini Fethi, Ankara, 1998; N.BERDZENİŞVİLİ, S. CANAŞIA (Çev. H. HAYRİOĞLU), Gürcüstan Tarihi, İstanbul, 2000; Ottar MİMINOŞVİLİ, (Çev. H. ÖZKAN), Gürcüstan'da Etnografik Yolculuk, İstanbul, 1999; vd.

2. Seyfettin BAYRAMLI, Stalin Cehenneminde Ahıska Türkleri, Bursa 2004; Yunus ZEYREK, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara, 2000;

3. Yunus ZEYREK, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara, 2000.

4. Yunus ZEYREK, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara, 2000; V. MUHTAROĞLU, Türk Yurdu, Aralık 1993; Tekin TAŞDEMİR, Türkiye'nin Kafkasya Politikasında Ahıska ve Sürgün Halk Ahıskalılar, İstanbul, 2005.

KAYNAKÇA:

◆ BAYRAKTAR, Rasim, Ahıska-Çıldır Beylerbeyliği, Birleşik Yay., İstanbul, 2000.

◆ BAYRAM, Seyfettin, Stalin Cehenneminde Ahıska Türkleri, Bursa, 2004.

◆ BERDZENİŞVİLİ, Nikoloz, CANAŞIA, Simon, (Çev. HAYRİOĞLU, H.), Gürcistan Tarihi, 2.bsk., Sorum Yay., İstanbul, 2000.

◆ KIRZIOĞLU, Fahrettin, Kars Tarihi, İstanbul, 1953.

◆ KIRZIOĞLU, Fahrettin, Yukarı Kür ve Çoruk Boylarında Kıpçaklar, Ankara, 1992.

- ◆ KIRZIOĞLU, Fahrettin, Osmanlıların Kafkas Elllerini Fethi, Ankara, 1993.
- ◆ KURAT, Akdes Nimet, Türk Kavimleri ve Devletleri, Ankara, 1972.
- ◆ KURAT, Akdes Nimet, Türkiye ve Rusya, Ankara, 1990.
- ◆ SEZGİN, Mehmet Nejat, AĞACAN, Kâmil, Dünden Bugüne Ahıska Türkleri Sorunu, ASAM Yay., Ankara, 2003.
- ◆ TAŞDEMİR, Tekin, Türkiye'nin Kafkasya Politikasında Ahıska ve Sürgün Halk Ahıskalılar, IQ Kültür-Sanat Yay., İstanbul, 2005.
- ◆ TOGAN, A. Zeki Velidî, Umumî Türk Tarihine Giriş, İstanbul, 1981.
- ◆ UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, 3 ve 4. C, Ankara, 1995.
- ◆ ZEYREK, Yunus, Dünden Bugüne Ahıska Türklüğü, Türk Federasyonu, 1995.
- ◆ ZEYREK, Yunus, Ahıska Bölgesi ve Ahıska Türkleri, Ankara, 2001.
- ◆ ZEYREK, Yunus, Acaristan ve Acarlar, Ankara, 2001. Taryhy makalalar